

VLOGA MUZEJEV PRI PREMAGOVANJU STEREOTIPOV

Slovenski šolski muzej, Slovenski etnografski muzej in organizatorji mednarodnega festivala *Dnevi etnografskega filma* so ob mednarodnem dnevu muzejev pripravili dvodelni dogodek *Podobe šolstva v Afriki*. O zanimivi in izjemno kompleksni temi šolstva v afriških državah smo se pogovarjali 15. maja 2014 v Slovenskem etnografskem muzeju. V prvem delu je Slovenski šolski muzej predstavil razstavo z naslovom *Šola – ključ za razvoj. Šolarji Angole, Malavija in Gane*. Sledila je delavnica o stereotipih, povezanih z različnimi vidiki afriškega kontinenta. V drugem delu dogodka¹ je projekciji filma *Vednost je luč* sledil pogovor z avtorjema.

Razstavo *Šola – ključ za razvoj. Šolarji Angole, Malavija in Gane* so v Slovenskem šolskem muzeju pripravili takratni muzejski vodiči, ki so neodvisno drug od drugega opravljali prostovoljno pedagoško delo v različnih afriških državah. Tomaž Gorenc je v socialnem centru v mestu Benguela v Angoli poučeval otroke in mladostnike, stare med 12 in 19 let. Polona Koželj je v Malaviju, v državni šoli v glavnem mestu Lilongwe, poučevala otroke, stare od 9 do 15 let, Tina Palaić pa se je v Gani, v mestu Tamale, v državnem vrtcu ukvarjala z otroki, starimi 5 in 6 let.

Tomaž Gorenc je predstavil razstavo in razstavní katalog *Šola – ključ za razvoj. Šolarji Angole, Malavija in Gane*. Poudaril je, da so avtorji z razstavo želeli prikazati svoj pogled na šolske razmere in vsakdanjik otrok v teh državah, prav tako pa z lastno izkušnjo spodbuditi druge, da bi se odločili za opravljanje prostovoljnega dela. Pri predstavitvi svojih izkušenj so avtorji posebno pozornost posvetili preprečevanju stereotipiziranja in zaradi posebnosti šolske razmere predstavili ločeno po državah. Obenem so opozorili na vrsto izobraževalne institucije (vrtec, osnovna in srednja šola) in okolje (urbano, ruralno), kjer so otroke poučevali, saj se lahko razmere tudi v sami državi bistveno razlikujejo (Gorenc idr. 2011). Spremljevalni program ob razstavi je obsegal potopisna predavanja in delavnico o stereotipih. Delavnico o stereotipih,² ki je bila prilagojena postavljenim ciljem dogodka, je izvedla Tina Palaić. Glavni namen delavnice je bil premisliti o stereotipih, ki jih imamo o ljudeh iz različnih afriških držav, na podlagi tega pa pretresti vlogo muzejev pri preseganju stereotipov o pripadnikih drugih, predvsem etničnih skupin, ter njihovo družbeno odgovornost za ustvarjanje strpne družbe in medkulturnega dialoga. Udeleženci delavnice so sprva definirali stereotipiziranje, pri katerem gre za proces pripisovanja lastnosti posameznikom na podlagi njihove skupinske pripadnosti. S tem je poenostavljena kompleksna realnost, obenem pa tudi izkrivljena resničnost, saj smo ljudje enkratni posamezniki, ki se spreminjamo. Pri etničnih stereotipih, o katerih smo največ govorili, gre za poenostavljene in neutemeljene sodbe o narodih oziroma pripadnikih nacionalnih skupin (prim. Ule 1997), ki so

pogosto trdno zakoreninjeni. Oblikujejo ali vzdržujejo jih med drugimi lahko tudi muzejske ustanove s svojimi razstavnimi postavitvami in programi. Na podlagi primerov otroških slikanic, učbenikov za geografijo in zgodovino za osnovne in srednje šole ter medijskih poročanj smo ugotovili, da podoba o afriški celini izkrivlja prikazovanje predvsem številnih problemov, s katerimi se spoprijemajo tamkajšnji ljudje. Gre za podobe revščine, lakote, vojn, nalezljivih bolezni. Seveda v nekaterih afriških državah ti problemi so, vendar se razmere med državami razlikujejo, zato enostransko prikazovanje izkrivlja naše razumevanje te problematike. S tem se povezuje stereotipno razumevanje afriške celine kot homogene celote, brez razlik, še vedno pa je pogost tudi stereotip, da se je zgodovina afriških skupnosti začela šele s prihodom kolonizatorjev. K spreminjanju javnega mnenja, stereotipov in predsodkov lahko s premišljenim delovanjem prispeva tudi muzej (Bračun Sova 2009).

Izkušnje s predstavljanjem različnih področij kulture tako na Slovenskem kot drugod po svetu so v nadaljevanju dogodka predstavili sodelavci Slovenskega etnografskega muzeja in Slovenskega šolskega muzeja. Oba muzeja s številnimi razstavami in dogodki odpirata prostor za medkulturni dialog in si prizadevata za razvijanje strpnejše družbe. Predstavljanje različnih družbenih skupin je prvi korak muzeja k preseganju stereotipov. Pri tem je pomembno, da smo na proces stereotipiziranja pozorni tudi pri oblikovanju razstave, saj lahko s postavitvijo predmetov in razmerij med njimi posredujemo in utrjujemo določene stereotipe (Brückner 2014). V razpravi smo ugotovili, da je za preseganje stereotipov pomembno predvsem predstavljanje zgodb, izkušenj in različnih perspektiv, ki jih pripadniki različnih skupnosti oblikujejo na podlagi svojih življenjskih izkušenj. Pri tem smo poudarili njihovo dejavno vlogo pri soustvarjanju muzejskih vsebin. Muzeji jih lahko povabijo k sodelovanju pri snovanju razstav, prav tako pa tudi k pripravi in izvajanju dogodkov in programov. Z odpiranjem muzejskega prostora za srečevanje pripadnikov različnih skupin obiskovalcev omogočimo, da skupaj ustvarjajo muzejske vsebine, možnosti za dialog in s tem spoznavanje načinov, kako ljudje med seboj različno doživljamo svet, pa vodijo k večjemu razumevanju in strpnosti.

Literatura

BRAČUN SOVA, Rajka: So slovenski muzeji družbeno odgovorni? »Mediator v kulturik« – razvojni model univerze za tretje življenjsko obdobje. *Argo* 52/1, 2, 2009, 94–105.

GORENC, Tomaž idr.: *Šola – ključ za razvoj. Šolarji Angole, Malavija in Gane*. Ljubljana: Slovenski šolski muzej, 2011 (razstavní katalog).

ULE, Mirjana: *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, 1997.

Vir

BRÜCKNER, Uwe: *Scenografija – ali umetnost sodobnega načina oblikovanja razstav*. Predavanje na Muzeoforumu, 7. 4. 2014, Narodni muzej Slovenije, Ljubljana.

1 O filmskem delu več v članku Nadje Valentinčič Furlan v tej številki *Glasnika SED*, v rubriki Etnografski film.

2 Delavnico o stereotipih sta pripravili Simona Jazbinšek in Tina Palaić v sodelovanju s kustosinjo Slovenskega šolskega muzeja Matejo Ribarič.

* Tina Palaić, univ. dipl. etnol. in kult. antropol., univ. dipl. ped., kustosinja pedagoginja pripravnica, Slovenski etnografski muzej, 1000 Ljubljana, Metelkova 2, tina.palaic@nms.si.